

starptautiska zinātniska konference

Zinātnieka ētika: Latvija, Baltija, Eiropa

tēzes

Rīga 2012

Dr. Gatis Krūmiņš, Dr. Astra Auziņa-Emsiņa

Latvijas Jauno zinātnieku apvienības Ētikas komisija: aktualitātes Latvijā

Latvijas Jauno zinātnieku apvienības (LJZA) Ētikas komisija (EK) tika izveidota 2011. gadā, LJZA kopsapulcē tika apstiprināts arī LJZA EK Kodekss. EK sākotnēji tika izveidota ar sekojošu mērķi - lai sekmētu akadēmiskās un zinātnes ētikas normu ievērošanu Latvijas doktorantu un jauno zinātnieku vidū, kā arī attiecībā pret tiem. EK kodeksā tika noteikti arī dokumenti, kuri ir izmantojami kā ētikas normu avoti:

„Zinātnieka ētikas kodekss” vai cits, saskaņā ar Latvijas Republikas Zinātniskās darbības likumu izstrādāts un pieņemts, zinātniskās pētniecības ētikas kritēriju un diskusiju principu kopums;

Eiropas Komisijas „Eiropas pētnieku harta” un „Uzvedības kodekss pētnieku pieņemšanai darbā”;

Citi piemēroti ētikas normu krājumi (t.sk. augstskolu, profesionālo apvienību, izdevniecību un korporatīvie ētikas kodeksi vai deklarācijas).

Atskatoties uz pirmo darbības gadu, jākonstatē, ka LJZA EK pildīja zināmas jauno zinātnieku arodbiedrības funkcijas, risinot jautājumus, kas bija saistīti ar jauno zinātnieku tiesību aizstāvēšanu. „Zinātnieka ētikas kodekss” tika izmantots, lai risinātu tādus jautājumus, kā zinātniskā darba vadītāja un izstrādātāja attiecības, kā arī plaģiātismu.

Šobrīd ir skaidrs, ka LJZA EK ir lieli izaicinājumi, lai ētikas jautājumus skatītu plašāk un mudinātu zinātnieku sabiedrību izprast modernās pasaules

zinātniskās ētikas pamatnostādnes. Viens no zinātnes ētikas jautājumiem, kas ir jāaktualizē, ir zinātnieka atbildība par publiskās naudas izlietojumu un sabiedrības informēšanu par šīs naudas izlietojuma lietderību – noderīgumu sabiedriskajām interesēm. Šis jautājums ir cieši saistīts ar zinātnieku un sabiedrības komunikācijas problēmām, daudzi zinātnieki ir iekapsulējušies savos pētījumos un nevēlas sabiedrību par tiem informēt, bieži šo komunikācijas aspektu uztver kā nesvarīgu. Diemžēl šādas situācijas sekas ir arī sabiedrības kopumā, tanī skaitā politiķu, vadošas ierēdniecības un citu lēmumu pieņēmēju, neizpratne par to, cik liela loma valsts nākotnes attīstībā ir straujam zinātnes finansējuma pieaugumam. Līdz šim šis jautājums ir skatīts tikai caur atsevišķu projektu nolikumu prizmu, sabiedrības informēšanas prasības no zinātnieku puses tiek uztvertas kā formalitāšu izpilde. Viens no soļiem, lai šo situāciju mainītu, ir „Zinātnieka ētikas kodeksa” iedzīvināšana, tanī skaitā liekot zinātniekiem saprast, cik būtiski ir popularizēt savu zinātnisko darbību.

LJZA EK sadarbībā ar citām LJZA struktūrām, par nozari atbildīgo ministriju un zinātnieku sabiedriskajām organizācijām aktualizēs ētikas jautājumu aktualitāti, paplašinot rakursu, no kura tie ir jāskatās.